

Ukidanje telesnog kažnjavanja dece

Pitanja i odgovori

IZGRADNJA EVROPE ZA DECU I SA DECOM

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

Ukidanje telesnog kažnjavanja dece

Pitanja i odgovori

Izgradnja Evrope za decu i sa decom

www.coe.int/children

Sadržaj

Englesko izdanje

Abolishing corporal punishment of children

Questions and answers

ISBN 978-92-871-6310-3

Francusko izdanje

L'abolition des châtiments corporels des enfants

Questions et réponses

ISBN 978-92-871-6309-7

Verzije na francuskom i engleskom jeziku su zvanične verzije ovog teksta.

Ova brošura je štampana uz nesebičnu podršku Vlade Finske.

Dizajn naslovne strane: Graphic Design Studio of the Council of Europe

(Radionica za grafički dizajn Saveta Evrope)

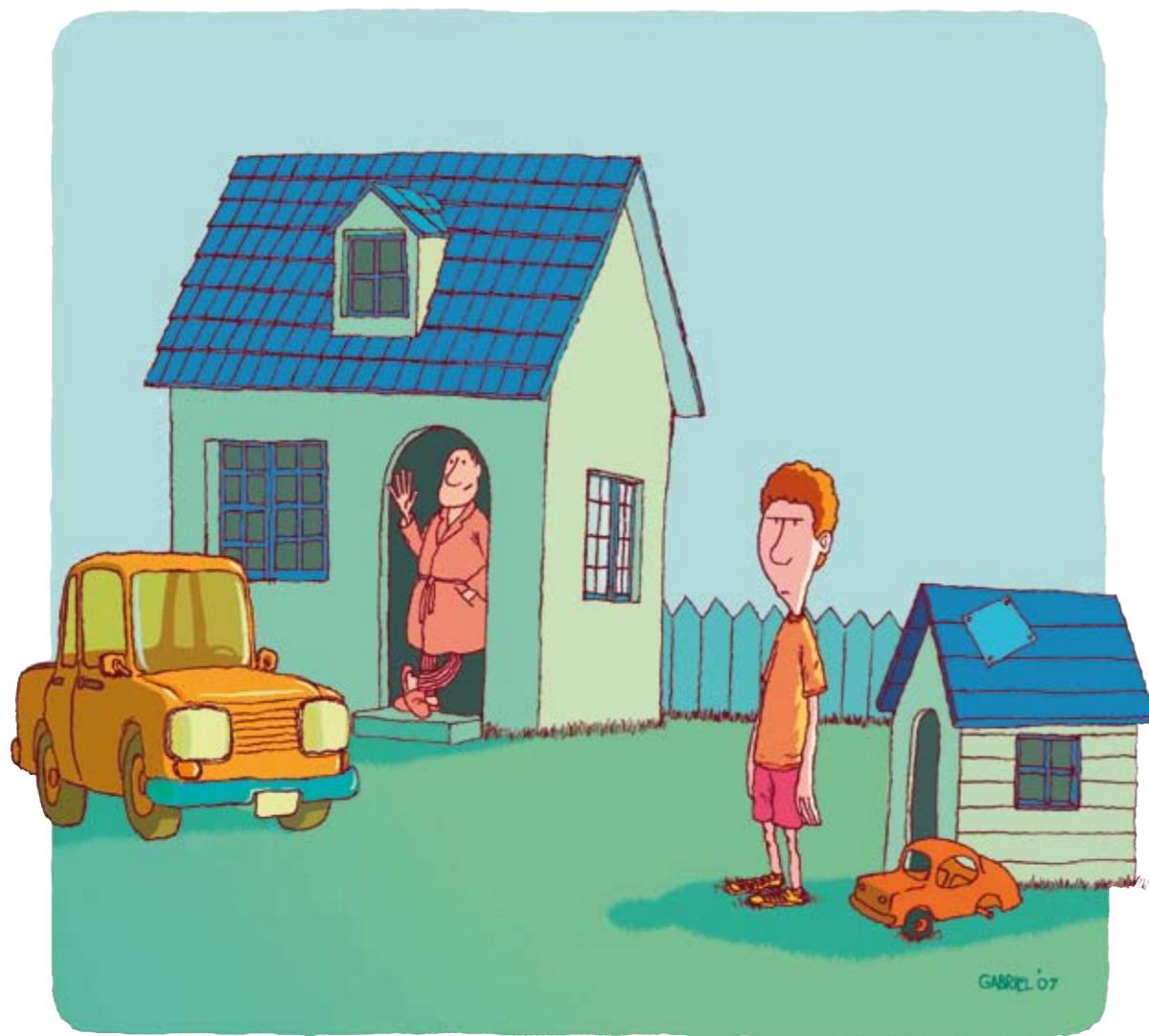
Ilustracije: Gabriel Pagonis/©Savet Evrope

Council of Europe

F-67075 Strasbourg Cedex

© Council of Europe, June 2008

	<i>Uvod</i>	5
	1. Šta je telesno kažnjavanje dece?.....	7
	2. Zašto bi trebalo ukinuti telesno kažnjavanje dece?.....	9
	3. Kako ostvariti ukidanje telesnog kažnjavanja dece?.....	19
	4. Pitanja, odgovori i razobličene lažne predstave.....	31
	Napomene uz tekst.....	41
	Saznajte više.....	43

Deca nisu minijatura ljudska bića s minijaturnim ljudskim pravima.

Kao što je vodio sistematsku kampanju da Evropu oslobodi smrtne kazne, Savet Evrope sada sledi svoju viziju kontinenta bez telesnog kažnjavanja. Udarati ljude je pogrešno – a i deca su ljudi.

Deca imaju ista prava kao i odrasli na poštovanje svog ljudskog dostojanstva i fizičkog integriteta i na ravnopravnu zaštitu pred zakonom. Četrdeset i sedam zemalja članica Saveta Evrope ima neposredne obaveze u pogledu ljudskih prava, u skladu s međunarodnim i regionalnim instrumentima koji se bave ljudskim pravima, da reformišu svoje zakone i preduzmu edukativne i druge mere radi zabrane i eliminisanja svakog telesnog kažnjavanja dece, uključujući i telesno kažnjavanje u porodičnom domu.

Ovo je 2006. godinu postalo ne samo regionalni već i globalni cilj. U izveštaju podnetom Generalnoj skupštini, *Studija generalnog sekretara Ujedinjenih nacija o nasilju nad decom* postavila je 2009. kao ciljnu godinu za ostvarivanje potpunog ukidanja telesnog kažnjavanja dece na globalnom nivou. Evropa je već poprilično odmakla u tom pogledu: do oktobra 2007. više od trećine zemalja članica uvelo je zabranu, a najmanje još osam njih se obavezalo da sprovedu punu reformu.

1. Šta je telesno kažnjavanje dece?

Ako udariš odraslog, to se naziva napadom.
Ako udariš životinju, to se naziva okrutnošću.
Ako udariš dete, to je „za njegovo sopstveno dobro“.

Prema jednoj od definicija, telesno kažnjavanje je svako postupanje preduzeto radi kažnjavanja dece koje bi se smatralo nezakonitim napadom ukoliko bi bilo usmereno protiv odrasle osobe. Odrasli imaju priličan dar da smišljaju reči zbog kojih će se bolje osećati u vezi sa udaranjem dece – pljuska, batine, *donner des fessées*, *picchiare*, *dar un azote*. Međutim, mučna realnost za decu jeste činjenica da sve to predstavlja nasilje.

Komiteo za prava deteta (KPD – engl. skraćenica CRC), kao nadzorno telo zaduženo za Konvenciju Ujedinjenih nacija o pravima deteta (KUNPD – engl. skraćenica UNCRC), naglasio je da ljudska prava nalažu eliminisanje svih vrsta telesnog kažnjavanja, ma kako blaga ona bila, i svih oblika okrutnog ili ponižavajućeg kažnjavanja. U opštem komentaru (autoritativno tumačenje obaveza država prema KPD) objavljenom 2006. godine, Komitet definiše telesno ili fizičko kažnjavanje kao:

svako kažnjavanje pri kome se upotrebljava fizička sila i čija je svrha da se nanese određeni stepen bola ili nelagode, bez obzira na to koliko je ono blago. To se najviše odnosi na udaranje dece („pljuska“, „batine“, „čuška“) rukom ili pomagalom – bičem, štapom, pojasom, cipelom, drvenom kašikom, itd. Međutim, ono takođe može da podrazumeva, na primer, šutiranje, drmusanje ili bacanje dece, grebanje, štipanje, ujedanje, čupanje kose ili zavrtnje ušiju, primoravanje dece da budu u neprijatnim položajima, nanošenje opekotina, šurenje ili prisilno gutanje (na primer ispiranje deci usta sapunom ili teranje dece da progutaju ljute začine). Po mišljenju Komiteta, telesno kažnjavanje je uvek ponižavajuće. Uz to, postoje i drugi, nefizički oblici kažnjavanja koji su takođe okrutni ili ponižavajući i, prema tome, nespojivi s Konvencijom. Oni uključuju, na primer, kažnjavanje kojim se dete omalovažava, ponižava, ocrnjuje, okrivljuje, zastrašuje ili ismejava ili kojim se detetu pretili.¹

2. Zašto bi trebalo ukinuti telesno kažnjavanje dece?

Ljudska prava se ne zaustavljaju na pragu tvoje kuće.

Postoji mnoštvo valjanih razloga zbog kojih bi trebalo ukinuti telesno kažnjavanje dece. Ono:

- ▶ predstavlja povredu prava dece na poštovanje njihovog fizičkog integriteta, ljudskog dostojanstva i jednaku zaštitu pred zakonom. U mnogim slučajevima, telesno kažnjavanje može da ugrozi dečija prava na obrazovanje, razvoj, zdravlje, pa čak i njihovo pravo na život;
- ▶ može ozbiljno da naudi deci u fizičkom i psihičkom smislu;
- ▶ uči decu da je nasilje prihvatljiva i odgovarajuća strategija za razrešavanje sukoba ili za navođenje ljudi da rade ono što oni žele;
- ▶ nije delotvorno kao sredstvo disciplinovanja. Postoje pozitivni načini da se deca nauče, koriguju ili disciplinuju, a koji su bolji za razvoj dece ili koji doprinose izgradnji odnosa na osnovu poverenja i uzajamnog poštovanja;
- ▶ teško je zaštititi decu ukoliko je telesno kažnjavanje legitimno – to podrazumeva da su neki oblici ili nivoi nasilja nad decom prihvatljivi.

Savet Evrope počiva na načelima poštovanja vladavine prava i uživanja ljudskih prava i osnovnih sloboda od strane svih naroda. Kada države članice ratifikuju Evropsku konvenciju o ljudskim pravima i Evropsku socijalnu povelju ili revidiranu Evropsku socijalnu povelju, one preuzimaju obavezu da poštuju ljudska prava svih ljudi pod njihovom nadležnošću – uključujući i svu decu. Tokom protekle dve decenije institucije Saveta Evrope su sve glasnije u izražavanju protivljenja telesnom kažnjavanju dece.

Komitet ministara Saveta Evrope osudio je telesno kažnjavanje i predložio njegovu zabranu kroz niz preporuka koje datiraju još od 1985. godine: preporuke o nasilju u porodici (1985), o društvenim merama koje se

tiču nasilja unutar porodice (1990), o medicinsko-socijalnim aspektima zlostavljanja dece (1993) i o politici podrške pozitivnom roditeljstvu (2006).

Parlamentarna skupština je 2004. pozvala Komitet ministara da hitno pokrene koordiniranu i udruženu kampanju u svim zemljama članicama radi potpunog ukidanja telesnog kažnjavanja dece. Naglašavajući uspeh Saveta Evrope u ukidanju smrtne kazne, Skupština je pozvala Komitet da što pre učini Evropu zonom bez telesnog kažnjavanja dece.

Na svom Trećem samitu 2005. godine šefovi država i vlada Saveta Evrope ponovili su svoje zalaganje za prava dece. Program „Izgradnja Evrope za decu i sa decom“ predstavlja odgovor na mandat poveren Organizaciji da garantuje zajednički pristup promovisanju prava dece i na odluku Trećeg samita da se pokrene program koji bi obuhvatio socijalne, pravne, obrazovne i zdravstvene dimenzije različitih oblika nasilja nad decom.

Komesar Saveta Evrope za ljudska prava, Tomas Hamarberg (*Thomas Hammarberg*), objavio je 2006. godine rad na temu telesnog kažnjavanja: „Pravo osobe da ne bude tučena jeste i dečje pravo“ (*“The right not to be hit, also a children's right”*).² U svom govoru pred Parlamentarnom Skupštinom 2007. on je izjavio da je „prvi neophodan korak zakonska zabrana svakog nasilja nad decom, bilo da je ono prisutno u školama, institucijama ili kod kuće“.

Evropski standardi u vezi sa ljudskim pravima i telesnim kažnjavanjem

Dostojanstvo svake osobe predstavlja osnovno rukovodeće načelo međunarodnog prava o ljudskim pravima. „Sva ljudska bića se rađaju slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima...“ kaže se na početku člana 1 Univerzalne deklaracije UN o ljudskim pravima. Uzimajući ovo kao polaznu osnovu, danas postoji jasan konsenzus u pogledu činjenice da međunarodni i regionalni instrumenti ljudskih prava zahtevaju ukidanje i eliminisanje svih oblika telesnog kažnjavanja dece.

Presudama **Evropskog suda za ljudska prava** (Sud) vremenom je sve više osuđivano telesno kažnjavanje, najpre u krivičnim sistemima i školama, a u skorije vreme i u kući. Drugim odlukama je takođe jasno naznačeno da zabrana svih oblika telesnog kažnjavanja ne predstavlja povredu porodične privatnosti ili verskih prava. Sud sve više primenjuje standarde Konvencije UN o pravima deteta u presudama koje se odnose na decu.

Ukidanjem telesnog kažnjavanja ne narušavaju se porodična prava ili sloboda veroispovesti

Evropska komisija za ljudska prava je 1982. proglasila neprihvatljivom predstavku koju je podnela grupa roditelja u Švedskoj. Roditelji su tvrdili da zabrana fizičkog kažnjavanja od strane roditelja koju je Švedska uvela 1979. predstavlja mešanje u njihova prava na poštovanje porodičnog života i slobodu veroispovesti. Kao članovi kongregacije protestantske Slobodne crkve u Stokholmu, oni su verovali u neophodnost fizičkog kažnjavanja, opravdavajući svoja uverenja pozivanjem na tekstove iz Biblije. Komisija je zaključila da švedski zakon o fizičkim napadima ni u kom pogledu nije neuobičajen niti drakonski:

Činjenica da se ne pravi razlika između postupanja roditelja prema deci i istovetnog postupanja prema nepoznatoj odrasloj osobi ne može, po mišljenju Komisije, da predstavlja „mešanje“ u poštovanje privatnih i porodičnih života podnosilaca predstavke pošto su posledice napada izjednačene u oba slučaja ... Komisija je zaključila da domet švedskog zakona o fizičkom napadu i zlostavljanju predstavlja normalnu meru kontrole nasilja i da je cilj njegovog proširenja na obično fizičko kažnjavanje dece od strane roditelja da se zaštite potencijalno slabi i ugroženi članovi društva.³

U sličnoj odluci iz septembra 2000. godine Sud je odbacio jednoglasno i bez rasprave predstavku osoba povezanih sa grupom privatnih hrišćanskih

škola u Ujedinjenom Kraljevstvu, koje su tvrdile da sprovođenje zabrane telesnog kažnjavanja u privatnim školama predstavlja povredu prava roditelja na slobodu veroispovesti i na porodičan život.

Osporeno razumno kažnjavanje od strane roditelja

Evropski sud za ljudska prava osporio je koncept „razumnog kažnjavanja“ od strane roditelja. Septembra 1998. godine Sud je jednoglasno zaključio da je telesno kažnjavanje jednog dečaka u Engleskoj od strane njegovog

Halo! Možete li mi reći šta je to razumno kažnjavanje?

očuha predstavljalo ponižavajuće kažnjavanje suprotno članu 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima (*A. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 1998).⁴ Optužba protiv očuha je odbačena u sudu Ujedinjenog Kraljevstva na temelju tvrdnje da je u pitanju bilo „razumno kažnjavanje“. Evropski sud je zaključio da je Vlada Ujedinjenog Kraljevstva odgovorna što domaći zakon koji dozvoljava „razumno kažnjavanje“ nije obezbedio odgovarajuću zaštitu dece, uključujući „delotvorno odvracanje“. Sud je naložio Ujedinjenom Kraljevstvu da plati nadoknadu od 10 000 funti sterlinga dečaku koji je stalno trpeo udarce baštenskim štapom.

U predmetu *A. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, u presudi se citiraju članovi Konvencije UN o pravima deteta, uključujući član 19, kojim se od država zahteva da zaštite decu od „svih oblika fizičkog i mentalnog nasilja“ dok su pod starateljstvom roditelja i drugih.

Sudska praksa Evropskog komiteta za socijalna prava, koji nadgleda poštovanje Evropske socijalne povelje i revidirane Evropske socijalne povelje, zahteva od svih zemalja članica da zabrane telesno kažnjavanje i drugo ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje dece i da podstiču druge energične administrativne i obrazovne mere radi priznavanja i ostvarivanja prava dece na zaštitu.

U jednom opštem razmatranju iz 2001. Komitet je izjavio da član 17 Povelje:

zahteva zabranu zakonom svakog oblika nasilja nad decom, bilo u školi, u drugim institucijama, kod kuće ili drugde. On nadalje smatra da svaki oblik ponižavajućeg kažnjavanja ili postupanja prema deci mora da bude zabranjen zakonom i udružen sa odgovarajućim sankcijama u krivičnom ili građanskom pravu. [Komentar komiteta je bio da on] ne smatra prihvatljivim da društvo koje zabranjuje svaki oblik nasilja među odraslima prihvata da odrasli podvrgavaju decu fizičkom nasilju.⁵

Komitet je 2005. doneo svoje odluke u vezi s kolektivnim žalbama protiv država članica od strane Svetske organizacije protiv mučenja. Komitet je konstatovao da tri države nisu ispunile svoje obaveze u skladu sa dvema Poveljama pošto nisu delotvorno zabranile telesno kažnjavanje u porodici. Godine 2006. utvrđeno je da je i četvrta država nastavila sa nepoštovanjem obaveza i nakon druge žalbe po istom pitanju. Prilikom razmatranja izveštaja u skladu s Poveljama, Komitet je utvrdio nepoštovanje ovih obaveza u drugim zemljama iz istog razloga.

Univerzalni standardi u vezi sa ljudskima pravima i telesnim kažnjavanjem

Ukupno 193 zemlje, uključujući sve države članice Saveta Evrope, ratifikovale su – obavezale su se da će poštovati – Konvenciju Ujedinjenih nacija o pravima deteta. Ova konvencija uključuje obavezu da se deca štite od svih oblika fizičkog ili psihičkog nasilja dok su pod starateljstvom roditelja i drugih (član 19). Njeno nadzorno telo, Komitet za prava deteta, dosledno tumači da Konvencija zahteva eliminaciju svakog telesnog kažnjavanja.

Nakon proučavanja izveštaja zemalja potpisnica Konvencije, KPD je sistematski preporučivao izričitu zabranu zakonom, zajedno s podizanjem svesti i edukacijom javnosti.

U junu 2006. godine Komitet je usvojio opšti komentar u vezi s pravom dece na zaštitu od telesnog kažnjavanja i drugih okrutnih ili ponižavajućih oblika kažnjavanja. Komitet naglašava da:

Rešavanje pitanja široko rasprostranjenog prihvatanja ili tolerisanja telesnog kažnjavanja dece i njegovo eliminisanje, u porodici, u školama i drugim okruženjima nije samo obaveza država potpisnica Konvencije. Ono takođe predstavlja ključnu strategiju za smanjenje i sprečavanje svih oblika nasilja u društvima...

Kada postane vidljiva, jasno je da je praksa [telesnog kažnjavanja] u direktnom sukobu s jednakim i neotuđivim pravima dece na poštovanje njihovog ljudskog dostojanstva i fizičkog integriteta. Posebna priroda dece, njihovo početno stanje zavisnosti i razvoja, njihov jedinstveni potencijal, kao i njihova ranjivost zahteva više, a ne manje, pravne i druge zaštite od svih oblika nasilja.⁶

Druga ugovorna tela Ujedinjenih nacija za ljudska prava, uključujući Komitet za ekonomska, socijalna i kulturna prava, Komitet za ljudska prava i Komitet protiv mučenja takođe su osudili telesno kažnjavanje dece.

Ako tučete decu, dajete im lekciju iz lošeg ponašanja.

Studija Generalnog sekretara UN o nasilju nad decom

Studija Generalnog sekretara UN o nasilju nad decom (Studija UN) traži opšte ukidanje telesnog kažnjavanja dece do 2009. „Nikakvo nasilje nad decom ne može se opravdati; svako nasilje nad decom može se sprečiti“: to je ključna poruka izveštaja o studiji dostavljenog Generalnoj skupštini UN oktobra 2006. godine.⁷

Nezavisni stručnjak Paulo Serđo Pinjeiro (*Paulo Sérgio Pinheiro*), koga je Kofi Anan (Annan) imenovao 2003. da rukovodi Studijom UN, napominje u uvodu da nasilje nad decom postoji u svakoj zemlji sveta, bez obzira na kulturu, stalež, obrazovanje, prihode i etničko poreklo:

U svim regionima, nasuprot obavezama poštovanja ljudskih prava i razvojnih potreba dece, nasilje nad decom smatra se društveno prihvatljivim, a često iza njega stoji i pravni sistem i država.

Studija bi trebala da predstavlja prekretnicu – okončanje opravdavanja nasilja odraslih nad decom, bez obzira na to da li se ono prihvata kao „tradicija“ ili se sprovodi prikriveno, kao „disciplinovanje“ dece. Ne može se praviti nikakav kompromis u suprotstavljanju nasilju nad decom. Jedinstvenost dece – njihov potencijal, njihova zavisnost od odraslih – nalaže da im se pruža više, a ne manje zaštite od nasilja.⁸

Izveštaj preporučuje zabranu svih oblika nasilja nad decom, u porodici i svim drugim okruženjima, uključujući svako telesno kažnjavanje i sve okrutne, nečovečne ili ponižavajuće oblike kažnjavanja.

Studija UN razmatra nasilje nad decom u različitim okruženjima u kojima se ono pojavljuje, počevši od doma i porodice:

Nasilje nad decom u porodici može često da se odvija u kontekstu disciplinovanja, i ono poprima oblik fizičkog, okrutnog ili ponižavajućeg kažnjavanja. Grubo postupanje i kažnjavanje u porodici često se sreće i u industrijski razvijenim zemljama i u zemljama u razvoju. Deca su, prema izveštajima istraživanja, kao i govoreći o sebi na regionalnim savetovanjima organizovanim u okviru procesa izrade ove studije, posebno naglašavala fizičku i psihičku patnju koju su trpela usled ovakvih oblika postupanja, i predlagala su pozitivne i delotvorne alternativne oblike disciplinovanja.⁹

Savet Evrope je odigrao ključnu ulogu u procesu izrade Studije UN, i posvećen je daljem sprovođenju svojih preporuka u Evropi. Cilj inicijative Saveta Evrope protiv telesnog kažnjavanja jeste da se ostvari zabrana svakog telesnog kažnjavanja i da se podstiču pozitivno roditeljstvo i kultura nenasilja radi obezbeđivanja detinjstva bez nasilja za svu decu.

Rok za univerzalno ukidanje telesnog kažnjavanja.

3. Kako ostvariti ukidanje telesnog kažnjavanja dece?

Ukidanje telesnog kažnjavanja znači podsticanje pozitivnog roditeljstva.

Eliminisanje svakog telesnog kažnjavanja dece zahteva spoj eksplicitne zakonske reforme, politike zaštite i prevencije i drugih, prvenstveno edukativnih mera kako bi se društva pomerila dalje od prihvatanja nasilnog i ponižavajućeg kažnjavanja. Zakonska zabrana je od ključne važnosti, ali ona sama nije dovoljna da garantuje ljudska prava dece. Potrebno je da roditelji, stručnjaci koji rade s decom, sama deca i javnost budu informisani o zakonu i o pravu dece na zaštitu.

Ukidanje telesnog kažnjavanja, stoga, zahteva intenzivan rad u najmanje tri oblasti:

- ▶ pravnoj reformi;
- ▶ reformi politike (naročito merama sprečavanja i zaštite);
- ▶ podizanju svesti.

Pravna reforma

Ukidanje telesnog kažnjavanja podrazumeva uspostavljanje pravnog okvira koji jasno zabranjuje telesno kažnjavanje i štiti decu od svih oblika napada, uključujući i napade u porodičnom okruženju.

Sve države članice imaju zakone kojima se zabranjuju namerni napadi na druge osobe. Problem je u tome što u mnogim društvima ovi zakoni ne obezbeđuju deci isto toliko zaštite koliko i odraslima. Neke države su zadržale, bilo u statutarnom ili precedentnom pravu, ili u oba, različite oblike odbrane ili opravdanja udaranja dece – „razumno kažnjavanje“, „zakonito korigovanje“ itd. U drugim državama ne postoje opravdanja upisana u zakonu, ali tradicionalni postupci odgajanja dece, odraženi u političkim stavovima i često u sudskim odlukama, opraštaju napade na decu pod vidom disciplinovanja. Fizičko kažnjavanje dece se odvija

u različitim okruženjima, uključujući škole, ustanove za smeštaj dece i omladine, hraniteljske porodice, ustanove za dnevni boravak, pravosudni sistem, u kontekstu angažovanja dece za rad i unutar porodičnog doma.

Sve države imaju zakone kojima se zabranjuju okrutnost prema deci ili „zlostavljanje“, ali se oni ne tumače kao zabrana svakog telesnog kažnjavanja u svim okruženjima. Sve države su prihvatile Konvenciju UN o pravima deteta, a u nekima Konvencija čini deo domaćeg zakonodavstva; pa ipak, to nije dovoljno da se osigura ukidanje telesnog kažnjavanja.

Pravnom reformom potrebno je ukloniti sva postojeća opravdanja ili vidove odbrane koji mogu da spreče da se zakoni o krivično kažnjivim napadima primene na kažnjive napade na decu. Izričita zabrana telesnog kažnjavanja i drugih okrutnih ili ponižavajućih oblika kažnjavanja potrebna je da bi se poslala jasna poruka porodicama i društvu u celini da nije ništa prihvatljivije niti zakonitije udarati decu nego bilo koju drugu osobu.

Nije dovoljno da najviši sudovi država zaključe da je telesno kažnjavanje nezakonito: te presude mogu da zamene druge koje dozvoljavaju određeni nivo telesnog kažnjavanja. Zabrana mora da bude jasno navedena u zakonu.

Kako Komitet za prava deteta objašnjava u svom Opštem komentaru br. 8:

U svetlu tradicionalnog prihvatanja nasilnih i ponižavajućih oblika kažnjavanja dece, sve više država priznaje da jednostavno ukidanje odobrenja da se vrši telesno kažnjavanje i svih postojećih oblika njegove odbrane nije dovoljno. Pored toga, potrebna je izričita zabrana telesnog kažnjavanja i drugih okrutnih ili ponižavajućih oblika kažnjavanja u njihovom građanskom ili krivičnom zakonodavstvu kako bi bilo potpuno jasno da je nezakonito da se deca udaraju, „šamaraju“ ili „tuku po zadnjici“, kao što je slučaj i sa odraslim osobama, i da se krivični zakon o fizičkom napadu podjednako odnosi na takvo nasilje, bez obzira da li se ono naziva „disciplinovanjem“ ili „razumnim korigovanjem“.¹⁰

Otpor zabrani telesnog kažnjavanja u porodici ponekad potiče od uverenja da će on dovesti do krivičnog gonjenja i zatvorske kazne za hiljade roditelja. To sigurno ne bi pomoglo deci. Komitet za prava deteta pruža dalje savete državama:

Princip podjednake zaštite dece i odraslih od fizičkog napada, uključujući i fizičke napade u porodici, ne znači da svi slučajevi telesnog kažnjavanja dece od strane roditelja koji izađu na videlo treba da dovedu do krivičnog gonjenja roditelja. Načelo *de minimis* – da se zakon ne bavi trivijalnim pitanjima – obezbeđuje da manji napadi među odraslim osobama dolaze pred sud samo u izuzetnim okolnostima; isto će važiti i za manje napade na decu. Države treba da razviju delotvorne mehanizme izveštavanja i upućivanja. Mada svi izveštaji o nasilju nad decom treba da budu istraženi na odgovarajući način a deci treba obezbediti zaštitu od ozbiljne povrede, cilj treba da bude da se roditelji spreče da koriste nasilne ili druge okrutne ili ponižavajuće oblike kažnjavanja kroz intervencije koje imaju prirodu podrške i edukacije, a ne kazne.

Zavisan status dece i jedinstvena prisnost porodičnih odnosa zahtevaju da odluke o krivičnom gonjenju roditelja ili o formalnoj intervenciji u porodici na druge načine treba da se donose veoma pažljivo. U većini slučajeva krivično gonjenje roditelja ne može biti u najboljem interesu dece. Stav Komiteta je da krivično gonjenje i druge formalne intervencije (na primer, da se dete skloni ili da se počinitelj izmesti) treba primeniti kada se smatra da su oni potrebni da bi se dete zaštitilo od mogućnosti da mu se ozbiljno naudi i da je to u najboljem interesu deteta. Odgovarajuću težinu treba dati mišljenjima deteta, u skladu s njegovim uzrastom i zrelošću.¹¹

Do oktobra 2007. više od polovine država članica Saveta Evrope je uspostavilo zabranu ili se obavezalo da to učini u bliskoj budućnosti. Treba se nadati da će i sve druge države ubrzo preispitati svoje zakonodavstvo i predložiti svojim skupštinama potrebne reforme. Proces pravne reforme može sam po sebi da bude edukativan, pri čemu će vlade i politički i lokalni lideri isticati pravo dece na jednaku zaštitu svog ljudskog dostojanstva.

Reforma politike

Države imaju obavezu da obezbede sveobuhvatan i multisektorski odgovor na sve oblike nasilja nad decom. Ukidanje telesnog kažnjavanja zahteva

razvijanje politika i službi koje sprečavaju nasilje, efikasno štite decu i pomažu deci žrtvama.

Istraživanja su pokazala da različite vrste intervencija mogu sprečiti nasilje. Na primer, nasilje u kućnom okruženju može značajno da se smanji sprovođenjem zakona, politika i mera kojima se jačaju i podržavaju porodice i koje se bave osnovnim činiocima zajednice i društva koji dozvoljavaju da nasilje eskalira.

Politika podrške pozitivnom roditeljstvu

Preporuka Saveta Evrope iz 2006. o politici podrške pozitivnom roditeljstvu naglašava ključnu ulogu javnih vlasti u promovisanju edukacije o pozitivnom roditeljstvu i pravima dece. Ona pruža smernice za pomoć državama članicama da uspostave mere koje pomažu roditeljima.

Savremena porodica može veoma da se razlikuje od tradicionalnog modela zatvorene porodice iz prošlosti. Današnja raznolikost načina života stvorila je nove koncepte za formiranje partnerstava i dobijanje dece. Porodične jedinice, kakav god bio njihov sastav, suočene su s novim vrstama pritisaka usled brzih i dubokih promena u društvima, i one se njima moraju prilagoditi. Ekonomski i socijalni činioci često su izvor stresa za roditelje i mogu da potkopaju njihove napore u roditeljstvu i njihov sopstveni razvoj kao ličnosti.

Predstava o deci se takođe promenila. Pošto se na njih u načelu više ne gleda kao na „buduće odrasle ljude“, njima je sada priznato da poseduju potencijal da budu aktivni i korisni članovi kako porodice tako i društva u celini. Deca uživaju puna prava i njihovim gledištima treba dati težinu koju zaslužuju u vezi s pitanjima koja ih se neposredno tiču. Potrebno je da deca takođe imaju pun pristup informacijama koje su im potrebne da bi bila informisana. Na roditeljima je odgovornost da im pomognu da realizuju taj potencijal.

Niko ne voli da sebe smatra „negativnim“ roditeljem, ali šta zapravo znači biti „pozitivan roditelj“? Pozitivno roditeljstvo se odnosi na ponašanje roditelja koje se zasniva na najboljim interesima deteta: ono obezbeđuje odgajanje, osposobljavanje, priznavanje i usmeravanje, što podrazumeva

postavljanje granica radi omogućavanja punog razvoja deteta. Pozitivno roditeljstvo se temelji na poštovanju ljudskih prava dece i, stoga, na nenasilnom okruženju, u kome roditelji ne koriste telesno ili psihički ponižavajuće kažnjavanje radi razrešavanja sukoba ili „podučavanja“ disciplini i poštovanju. Ono obezbeđuje alternative nasilju koje zavise od zrelosti svakog pojedinačnog deteta i od situacije. One mogu da se kreću od smirivanja mlađe dece humorom do toga da se starija deca zamole da poprave štetu ili da nadoknade svoje propuste. Ukoliko su emocije prejake, roditelji mogu da naprave pauzu i da o problemu razgovaraju kasnije. U većini slučajeva telesnom kažnjavanju pribegnu roditelji pod prevelikim stresom koji jednostavno izgube kontrolu.

Zbog dečjih prava Evropa raste.

Šta je deci potrebno

Da bi pomogli deci da u potpunosti ostvare svoj potencijal, roditelji bi trebalo deci da obezbede sledeće:

- ▶ **odgajanje.** Roditelji bi trebalo da odgovore na potrebu dece za ljubavlju i sigurnošću;
- ▶ **strukturu i usmeravanje.** Ovo se odnosi na postavljanje i poštovanje standarda prikladnog ponašanja, određivanje šta prikladno ponašanje znači i pružanje dobrog primera deci. Deci su potrebne granice i usmeravanje radi njihove bezbednosti i razvijanja sopstvenih vrednosti;
- ▶ **priznavanje.** Deci je potrebno da budu viđena, saslušana i vrednovana kao ličnosti. Roditelji treba da pokažu zainteresovanost za svakodnevna iskustva dece, da ih slušaju i da pokušaju da shvate njihova gledišta;
- ▶ **osposobljavanje.** To znači pojačati dečji osećaj sposobnosti, lične kontrole i mogućnosti da utiču na stavove i ponašanja drugih.

Da bi pomogli deci da se nauče pozitivnom ponašanju, roditelji mogu:

- ▶ da obezbede redovnu, pozitivnu pažnju u svim uzrastima. Kako deca rastu, to obuhvata svest i zainteresovanost za odnose među vršnjacima i uspeh u školi;
- ▶ da pomognu deci da shvate potencijalne posledice svojih izbora;
- ▶ da podstiču dobro ponašanje pažnjom i pohvalama, a da ignorišu nepoželjno ali manje bitno ponašanje;
- ▶ da se ponašaju onako kako žele da se njihova deca ponašaju, da sa njima komuniciraju uz poštovanje i da pokazuju kako se sukobi konstruktivno rešavaju.

Šta je potrebno roditeljima

Svaki roditelj želi da bude dobra majka ili dobar otac svom detetu. To je ponekad teško ostvariti. Roditeljstvo, osim što predstavlja radosno i prijatno iskustvo, može da bude i stresno. Roditeljima je, stoga, potrebna podrška da prevaziđu stres, da upravljaju sukobima i kontrolišu bes.

Mnogi roditelji raspodeljuju svoje vreme i energiju na različite obaveze (kao što su zaposlenje, staranje o deci, staranje o starijim članovima porodice). Vreme provedeno s decom veoma je dragoceno – ono brzo prođe i ne vraća se. Pozitivno roditeljstvo zahteva vreme koje omogućava roditeljima i deci da budu zajedno. I dok je ovo naročito značajno u najranijem životnom dobu deteta, ne treba da zaboravimo da je i tinejdžerima potrebno da im roditelji budu dostupni.

Takođe je od ključnog značaja da roditelji nađu vremena da se brinu o sebi kao odrasle osobe, da vode računa o sopstvenim potrebama za prisnošću, druženjem i rekreacijom. Roditeljima su potrebne mere zapošljavanja i odredbe o brizi o deci kojima bi im se omogućilo da pomire porodični i profesionalni život.

Roditelji mogu mnogo da nauče kroz razgovore o sopstvenim iskustvima s drugim roditeljima, prijateljima i rodbinom. Roditelji takođe mogu da koriste stručne usluge, kao što su edukacija o roditeljstvu, koje neposredno pružaju podršku ulozi roditelja, ili manje neposredne usluge kao što su psihološka terapija za bračne parove. Traženje pomoći je znak odgovornosti, a ne slabosti. Da bi mogli da budu efikasni roditelji, da obezbede svojoj deci kontakt, podršku i usmeravanje, roditeljima su potrebni resursi i podrška. Države treba da se postaraju da to bude opštepoznato i dostupno roditeljima i stručnjacima koji rade s decom.

Pozitivno roditeljstvo praćeno je i mnogim pozitivnim pojavama

Deca se bolje slažu s drugima. Deca imaju manje uznemirujućih problema u ponašanju i emocionalnih problema i otvorenija su kada su u pitanju briga i strah. Ukoliko se prema njima postupa s poštovanjem, veliki su izgledi da će se i oni ophoditi prema drugima s poštovanjem, uključujući i sopstvenu decu. Pozitivno roditeljstvo pomaže deci da i sama postanu pozitivni roditelji.

Roditelji imaju bolje odnose sa svojom decom, pozitivniji su i dosledniji, samouvereniji su kao roditelji, manje su pod stresom, manje depresivni, manje eksplozivni sa svojom decom i manje su izloženi riziku da ih zlostavljaju. Oni su u stanju da uspostave bolju ravnotežu između obaveza u porodici i na poslu i imaju manje međusobnih sukoba.

Podržavanje poželjnog ponašanja i umanjivanje nepoželjnog najbolje ostvaruju roditelji koji uživaju poštovanje svoje dece. To zahteva da roditelji priznaju da i oni greše, istovremeno preuzimajući odgovornost za svoje ponašanje kao roditelji i za kvalitet odnosa sa svojim detetom (umesto okrivljavanja deteta).

Novi resursi Saveta Evrope, preporuka iz 2006. o politici podrške pozitivnom roditeljstvu, *Roditeljstvo u savremenoj Evropi – pozitivan pristup (Parenting in contemporary Europe – a positive approach)* i *Pogledi na pozitivno roditeljstvo i nenasilno odgajanje dece (Views on positive parenting and non-violent upbringing)*, detaljno razmatraju ovu novu vrstu roditeljstva i odražavaju smer u kome se rad u ovoj oblasti odvija.¹² Iako ovi pogledi na decu tek

treba da se nađu na političkom dnevnom redu u Evropi, njihov uticaj se već neko vreme oseća u stručnim krugovima. Oni se polako šire, kako u pravu tako i u praksi, mada u različitoj meri u različitim zemljama.

Izgradnja svesti

Telesnom kažnjavanju dece mediji pridaju veoma malo pažnje u poređenju s pitanjima kao što su seksualno nasilje i radna eksploatacija dece. Kao što Studija UN naglašava, mediji igraju središnju ulogu u oblikovanju stavova i uticanju na društvene norme koje takođe utiču na ponašanje. Pitanje telesnog kažnjavanja treba izneti na javnu scenu; mora se stvoriti prostor za razmatranje ovih pitanja i za nalaženje rešenja. Bez izgradnje svesti biće teško ostvariti trajno sprečavanje telesnog kažnjavanja na širokoj osnovi, kao i promenu ponašanja.

Dečja prava su briga svih nas.

Osnovni koraci za ostvarivanje ukidanja telesnog kažnjavanja dece – na papiru i u praksi

Pravna reforma:

- Obezbediti da ne postoje oblici odbrane, u statutarnom ili precedentnom pravu, koji opravdavaju telesno kažnjavanje od strane roditelja ili drugih;
- Obezbediti da se krivični zakon o fizičkom napadu podjednako primenjuje na kažnjive napade na decu;
- Usvojiti izričitu zabranu svakog telesnog kažnjavanja i svih drugih degradirajućih i ponižavajućih postupanja ili kažnjavanja dece, po pravilu u građanskom pravu, i primenjivati je na sva okruženja u životima dece;
- Obezbediti smernice u pogledu odgovarajućeg sprovođenja ovih zakona koje se usredsređuju na zaštitu i promociju ljudskih prava dece uopšte, a posebno na najbolje interese pogođene dece.

Mere politike

- Obezbediti da se sveobuhvatni sistemi sprečavanja nasilja i zaštite dece primenjuju na različitim nivoima;
- Obezbediti da telesno kažnjavanje i drugi štetni i ponižavajući oblici disciplinovanja dece kod kuće budu obuhvaćeni definicijom kućnog ili porodičnog nasilja i da se strategije za eliminisanje kašnjevog nasilja nad decom ugrade u strategije koje osporavaju kućno ili porodično nasilje;
- Obezbediti da porodični sudovi i drugi delovi pravnog sistema budu osetljivi na potrebe dece i njihovih porodica;
- Izgraditi kapacitete među onima koji rade s decom i njihovim porodicama;
- Podsticati pozitivne, nenasilne oblike vaspitanja dece, razrešavanja sukoba i edukacije budućih roditelja, roditelja i drugih staratelja, nastavnika i javnosti;

- Obezbediti da saveti i odgovarajuća podrška budu dostupni svim roditeljima, a naročito onima za koje je odgajanje dece stresno;
- Obezbediti da deca imaju pristup poverljivim savetima i savetodavnim uslugama, kao i zalaganju za suprotstavljanje nasilju nad njima;
- Obezbediti delotvorne i adekvatne oblike zaštite dece koja bi mogla da budu naročito osetljiva na štetno i ponižavajuće kažnjavanje – na primer, deca sa invaliditetom;
- Obezbediti da deca i mladi ljudi imaju mogućnost da izraze svoja gledišta i učestvuju u planiranju i u akcijama za eliminisanje telesnog kažnjavanja;
- Nadgledati delotvornost ukidanja telesnog kažnjavanja putem redovnih istraživanja iskustava dece s nasiljem kod kuće, u školama i u drugim okruženjima. Tu treba da spada i ocenjivanje učinka ukidanja telesnog kažnjavanja na službe za zaštitu dece i roditelje.

Izgradnja svesti:

- Obezbediti sveobuhvatnu izgradnju svesti o zabrani svakog telesnog kažnjavanja i drugog nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja i ponižavanja dece, među decom, svima koji žive i rade s njima i u javnosti;
- Obezbediti sveobuhvatnu izgradnju svesti o ljudskim pravima dece, uključujući pravo na poštovanje njihovog ljudskog dostojanstva i fizičkog integriteta.

4. Pitanja, odgovori i razobličene lažne predstave

Godina 1669: jedan živahni dečak buni se protiv kažnjavanja u školi i podnosi peticiju Britanskom parlamentu.

„Da li zaista boli?“

Da! Na osnovu člana 12 Konvencije UN o pravima deteta, deca imaju pravo da iskazuju svoje stavove o svim pitanjima koja ih se tiču i pravo da se njihovim stavovima pridaje dužan značaj. Deca počinju da nam govore o tome koliko ih fizičko kažnjavanje boli. U izveštaju koji je predao Generalnoj skupštini UN u oktobru 2006, Paulo Serđo Pinheiro (*Paulo Sérgio Pinheiro*) objašnjava:

Deca su kroz proces sprovođenja Studije stalno izražavala potrebu da se to nasilje hitno spreči. Deca svedoče o boli – ne samo fizičkoj, već i o „boli unutra” – koju im to nasilje nanosi, a koju dodatno pogoršava činjenica da odrasli to prihvataju, pa čak i odobravaju.

Vlade moraju da prihvate činjenicu da se ovde zaista radi o hitnom slučaju, iako on nije nikakva novost. Deca vekovima trpe nasilje odraslih, a da pri tom to nasilje prolazi potpuno neopaženo. Ali sada, kada opseg i uticaj nasilja nad decom postaje vidljiv, decu nije moguće ostaviti da čekaju delotvornu zaštitu na koju imaju apsolutno pravo¹³.

Postoje mnoga istraživanja posledica telesnog kažnjavanja koje ubedljivo potvrđuju njegove potencijalne kratkoročne i dugoročne štetne posledice. „Telesno kažnjavanje od strane roditelja i s njim povezana ponašanja i iskustva dece”, metaanaliza 88 istraživačkih studija, objavljena je 2002. i pruža mnoštvo dokaza o opasnostima.¹⁴ Iako otkrića ne iznenađuju, ona su istovremeno u izvesnom smislu nevažna. Ne bismo tragali za istraživanjima vezanim za posledice prebijanja žena ili starijih ljudi da bismo pronašli opravdanje da se ono zabrani: to je stvar osnovnih prava.

Kako ukidanje telesnog kažnjavanja napreduje u Evropi?

Prilično, ali ne dovoljno! Ukidanje telesnog kažnjavanja u školama u Evropi počelo je pre nekoliko vekova. Poljska je bila prva zemlja u kojoj je takvo

ukidanje zabeleženo – 1783. godine. Do 1900. njen primer su sledile druge zemlje, uključujući Austriju, Belgiju i Finsku, dok je u Sovjetskom Savezu do ukidanja došlo 1917.

U Ujedinjenom Kraljevstvu je, sudeći po pisanim dokumentima, do prvog pokušaja dovođenja u pitanje fizičkog kažnjavanja u školama došlo 1669, kada je „neki živahni dečak“ pred Parlament izneo peticiju „u ime dece ove nacije“ iz protesta protiv „te nepodnošljive nedaće koja je snašla našu omladinu zbog strogih disciplinskih mera koje se obično primenjuju u školama ove nacije“ – prošlo je, međutim, više od tri veka pre nego što je telesno kažnjavanje ukinuto u svim školama u Ujedinjenom Kraljevstvu.

Sada se skoro sve države članice Saveta Evrope kreću prema ukidanju telesnog kažnjavanja u školama. U nekim zemljama ono je takođe ukinuto u velikom broju institucija i kod alternativnih oblika brige o deci, bez obzira da li ih obezbeđuje država ili privatna i dobrovoljna udruženja. Ali u nekim slučajevima zabrana u većoj meri zavisi od administrativnih pravila ili smernica nego od jasnog zakonodavstva. U mnogim slučajevima, sprovođenje se još uvek ne odvija striktno i zahteva stalnu pažnju. Kod oblika brige koji nisu vezani za institucije, uključujući brigu u hraniteljskim porodicama i čuvanje dece, propisi variraju, tako da se u nekim zemljama podrazumeva da osobe koje čuvaju decu imaju isto pravo kao i roditelji da koriste telesno kažnjavanje.

Reforme čiji je cilj bio da se roditeljima oduzme pravo na primenu telesnog kažnjavanja počele su tokom pedesetih godina prošlog veka. U Švedskoj je odredba kojom se opravdavaju roditelji koji nanesu blaže povrede tokom primene telesnog kažnjavanja uklonjena iz Krivičnog zakonika 1957, dok je 1966. iz Kodeksa za roditeljstvo i starateljstvo izbrisana još jedna odredba kojom se dozvoljava „ukor“. Od tog trenutka, švedski zakon više nije odobravao primenu telesnog kažnjavanja od strane roditelja, a krivični zakon o napadu podjednako se primenjivao na „disciplinske“ napade na decu. Međutim, ove „tihe“ reforme nisu bile dovoljne, tako da je 1979. Švedska postala prva zemlja na svetu u kojoj je telesno kažnjavanje bilo izričito zabranjeno. Kodeks roditeljstva sada je glasio: „Deca imaju pravo na brigu, bezbednost i dobro vaspitanje. Prema deci se treba odnositi s

poštovanjem prema njihovoj ličnosti i individualnosti, tako da se ona ne smeju se podvrgavati telesnom kažnjavanju niti bilo kom drugom obliku ponižavajućeg postupanja“.

Druge zemlje su u poslednjih 25 godina lagano sledile taj primer. Do oktobra 2007, u 17 država članica dovršene su zakonske reforme čiji je cilj potpuno ukidanje telesnog kažnjavanja dece. U tim zemljama deca su zaštićena zakonom nezavisno od toga gde se nalaze i ko je počinitelj – u svojim domovima, na ulici, u obdaništu, obrazovnim i svim drugim institucijama. U nekim, ali ipak ne svim ovim državama, zakonske reforme odvijale su se uporedo s podizanjem svesti i javnom edukacijom vezanom za zakone i prava dece na zaštitu, kao i s podsticanjem pozitivnog roditeljstva bez nasilja. Ako se ima u vidu duboko ukorenjena tradicija da se deca tuku, jasno je da proces edukacije mora biti stalan.

„Zašto je toliko teško prestati tući decu?“

Zato što mnogi odrasli i dalje misle da je jači uvek u pravu. Kada ovo pitanje odraslima, uključujući i političare, ne bi predstavljalo poteškoću, odavno bismo prihvatili činjenicu da deca imaju potpuno ista prava kao i svi mi na poštovanje njihovog ljudskog dostojanstva i fizičkog integriteta i na jednaku zaštitu zakonom. U stvari, verovatno bismo prihvatili da deca, koja su na početku života veoma mala i veoma krhka, imaju pravo na više zaštite nego odrasli.

Odraslima je teško da se odreknu nečega što još uvek smatraju svojim „pravom“ – da tuku i povređuju decu u ime „discipline“ ili kontrole. Izgleda da ova poteškoća ima korena u ličnom iskustvu. Većinu ljudi širom sveta roditelji su tukli u detinjstvu. Većina roditelja je tukla decu tokom odrastanja. Niko od nas ne voli da ima loše mišljenje o svojim roditeljima niti o sebi kao roditeljima, a upravo to je razlog zbog koga mnogi ljudi,

uključujući političare i idejne lidere, pa čak i one koji rade na zaštiti dece, imaju poteškoća da shvate da je telesno kažnjavanje temeljno pitanje jednakosti i ljudskih prava. Ovde nije stvar u krivici – roditelji su postupali u skladu sa onim što društvo od njih očekuje – ali došlo je vreme da se pređe na pozitivan odnos sa decom, koji se neće zasnivati na nasilju.

Težeći tome da se fizičko kažnjavanje iskoreni, mi jednostavno deci pružamo punu zaštitu od napada i drugog okrutnog ili ponižavajućeg kažnjavanja koju mi, kao odrasli, za sebe podrazumevamo.

„Sudeći po anketama javnog mnjenja, većina ljudi je protiv zvanične zabrane telesnog kažnjavanja“

Rezultati ispitivanja javnog mnjenja u načelu zavise od toga kolikosu pitanja neprecizno formulisana i sa koliko informacija ispitanici raspolažu. Ako su ljudi u potpunosti informisani o tom pitanju, postojećoj nejednakosti zaštite dece i svrsi zabrane, postoji šansa da će se za njega založiti. Međutim, u svakom slučaju, i kod ovog pitanja kao i kod drugih – nasilja nad ženama i rasne diskriminacije – političari moraju da vode, a ne da prate, javno mnjenje, i da naglašavaju apsolutnu obavezu poštovanja ljudskih prava kako bi se obezbedilo da se zakonom predvidi puna zaštita ljudskog dostojanstva deci, isto kao i odraslima. Skoro sve države članice koje su u potpunosti zabranile fizičko kažnjavanje uradile su to pre nego što je javnost iskazala svoje mišljenje, mada je ona ubrzo podržala promenu. Za nekoliko godina ćemo se sa čuđenjem sećati vremena kada je bilo zakonito i prihvatljivo udarati decu.

„Ako se roditelji odreknu primene telesnog kažnjavanja, zar neće deca postati razmažena i nedisciplinovana?“

Ne. Prava disciplina se ne zasniva na sili. Ona nastaje iz razumevanja, uzajamnog poštovanja i tolerancije. Bebe su na početku života potpuno zavisne od drugih i dok rastu oslanjaju se na odrasle – naročito na roditelje – da ih vode i podržavaju dok sazrevaju i da ih uče samodisciplini. Telesno kažnjavanje ne govori deci ništa o tome kako treba da se ponašaju. Upravo

suprotno, udaranjem se deca uče lošem ponašanju. Deca se na taj način uče da njihovi roditelji, koje oni, nadamo se, vole i poštuju, smatraju da je prihvatljivo pribegavati upotrebi nasilja da bi se razrešili problemi ili sukobi. Deca uče i iz postupaka svojih roditelja, ne samo iz njihovih reči. Telesno kažnjavanje i drugi ponižavajući oblici kažnjavanja nisu zamena za pozitivne načine disciplinovanja, čiji je cilj ne da razmaze decu, već da ih podstaknu na razmišljanje o drugima i o posledicama svog ponašanja.

Države imaju obavezu da podržavaju pozitivno roditeljstvo, a preporuka Komiteta ministara vezana za politiku podržavanja pozitivnog roditeljstva pruža im smernice o tome kako bi to trebalo da sprovedu.

„Mene su u detinjstvu tukli i to mi nije nimalo naudilo. U stvari, ne bih bio gde sam sada da me roditelji nisu fizički kažnjavali.“

Kako to znate? Niko od nas ne zna kakvi bismo bili da nas roditelji nikada nisu udarali ili ponizili. Koliki broj ljudi, kada kažu da im to nije nimalo naudilo, poriče patnju kojoj su bili izloženi kada su odrasli koji su im bili najbliži mislili da ih mogu nečemu naučiti samo ako im nanesu bol? Ljudi obično počnu da tuku decu zato što su i sami u detinjstvu dobijali batine, mada, prema istraživanju, često posle toga osećaju grižu savesti. Međutim, oni nastavljaju da tuku decu, naročito ako su na kraju snaga. Bespredmetno je kriviti prethodne generacije za to što su tukle decu pošto su se one ponašale u skladu s preovlađujućom kulturom tog vremena. Ali, vremena se menjaju i društva se razvijaju. Ako se uvidi da deca imaju neka prava, potrebno je delati kako bi nasilje nad decom prestalo da bude zakonito i društveno prihvatljivo, isto kao što su se društva razvila i prestala da prihvataju nasilje nad ženama.

„Roditelji imaju pravo da decu vaspitavaju onako kako oni smatraju da je prikladno. Trebalo bi im se suprotstaviti samo u ekstremnim slučajevima, kao što je zlostavljanje dece.“

Ljudska prava ne prestaju da važe na kućnom pragu. Deca imaju ista prava kao i ostali članovi porodice na zaštitu od batina i nije ništa više nasrtljivo insistirati na tome da zakon treba da štiti decu u kući nego insistirati na tome da muškarci treba da prestanu da tuku svoje supruge. Konvencijom UN o pravima deteta uveden je koncept „odgovornosti roditelja“, pri čemu glavna briga roditelja treba da bude zaštita najboljih interesa njihove dece. Deca nisu vlasništvo svojih roditelja.

„Postoji velika razlika između batina koje dete dobije i šamara iz ljubavi“.

Ovu razliku zakon ne priznaje! Jedna alternativa fizički više boli od druge, ali obe spadaju u nasilje i obe narušavaju detetovo jednako pravo na poštovanje. Društva ne povlače crtu kojom bi razlikovala i pokušala da opravdaju određene vidove nasilja kada dovode u pitanje nasilje nad ženama ili starijim osobama. Zašto bi tako nešto radila kada se radi o deci? A opasnost koja preči od dovođenja roditeljske ljubavi u vezu s povređivanjem trebalo bi da bude očigledna. Sam termin „šamar iz ljubavi“ kontradikcija je najgore vrste. Ovaj naizgled bezazleni izraz predstavlja veo iza koga može da se krije narušavanje ljudskih prava.

„Šamaram svoju decu samo da bih ih sprečio da se povrede“.

Šamaranje nije zaštita! Roditelji sve vreme moraju da budu fizički aktivni da bi zaštitili decu – naročito bebe i mlađu decu. To je prirodan deo roditeljstva. Ukoliko dete puzi ka vatri ili trči ka prometnom putu, roditelji ih, naravno, zaustavljaju fizičkim sredstvima – uhvate ih, podignu, pokažu im i objasne opasnost. Kao što Komitet za prava deteta objašnjava u Opštem komentaru br. 8:

Komitet uvažava činjenicu da roditeljstvo i staranje o deci zahtevaju česte fizičke aktivnosti i intervencije radi zaštite dece. To se izričito razlikuje od namerne kaznene upotrebe sile sa ciljem da se izazove određeni stepen bola, neugodnosti ili poniženja. Kao odrasli, sami možemo razlikovati zaštitničku fizičku aktivnost i kazneni napad; nije ništa teže uvideti ovu razliku ukoliko se ove aktivnosti izvršavaju nad decom. Zakon u svim državama, izričito ili prećutno, dozvoljava upotrebu nekaznene neophodne sile da bi se zaštitili ljudi.¹⁵

„Moja vera zahteva da koristim fizičko kažnjavanje“.

Sloboda veroispovesti se ne može ostvarivati na račun ljudskih prava. Kao što Komitet za prava deteta pojašnjava u Opštem komentaru br. 8:

Neki se pozivaju na opravdanja za telesno kažnjavanje koja su zasnovana na veri, navodeći da izvesna tumačenja verskih tekstova ne samo da opravdavaju telesno kažnjavanje, već ga predstavljaju kao dužnost. Sloboda verskih ubeđenja jemči se svima Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima (član. 18), ali ispoljavanje verskih običaja ili uverenja mora biti u skladu s poštovanjem ljudskog dostojanstva i fizičkog integriteta drugih. Sloboda ispoljavanja verskih običaja ili uverenja može biti legitimno ograničena radi zaštite osnovnih prava i sloboda drugih.¹⁶

Preovlađujuće versko opredeljenje i društvo u celini moraju osuditi verske ekstremiste koji zagovaraju ritualno udaranje dece predmetima. Verski lideri pridružuju se kampanji za ukidanje telesnog kažnjavanja. Na Svetskom saboru religija za mir 2006. u japanskom gradu Kjotou, više od osam stotina verskih lidera podržalo je „versku posvećenost borbi protiv nasilja nad decom“, zahtevajući od vlada da usvoje zakone koji su u skladu s Konvencijom o pravima deteta, kao i da zabrane svako nasilje, uključujući i telesno kažnjavanje.

„Ukoliko se fizičko kažnjavanje inkriminiše, na hiljade roditelja će biti sudski gonjeno, a još mnogo više dece će biti stavljeno pod državno starateljstvo“.

Nije cilj poslati roditelje u zatvor, već podsticati pozitivno roditeljstvo. Nema dokaza da je u sve većem broju zemalja u kojima je telesno kažnjavanje inkriminisano došlo do povećanja intenziteta sudskog gonjenja roditelja. Zabranom telesnog kažnjavanja države članice ispunjavaju svoje obaveze kad je reč o ljudskim pravima deteta. Njena primarna svrha je edukativna: kao što je ranije navedeno, ova zabrana mora poslati jasnu poruku u „privatnost“ doma da nije ništa više prihvatljivo niti zakonitije udariti dete nego nekog drugog. Smernice koje se pružaju onima koji se bave zaštitom deteta, uključujući policiju i sudske organe, trebalo bi da obezbede da pri sprovođenju zakona u centru pažnje bude ono što je u najboljem interesu deteta. Malo je verovatno da će sudsko gonjenje i druge zvanične intervencije doprineti dobrobiti deteta, osim ukoliko ne predstavljaju jedini način da se postigne neophodna zaštita od značajnih povreda.

„Zabrana telesnog kažnjavanja će dovesti do toga da se sa decom postupa na još užasnije načine – da se emotivno maltretiraju, ponižavaju ili zaključavaju“.

Deca imaju pravo na zaštitu ne samo od telesnog kažnjavanja već i od svih drugih vidova okrutnog ili ponižavajućeg kažnjavanja ili postupanja. Reforma zakona mora biti povezana s podizanjem svesti i podsticanjem pozitivnih, nenasilnih odnosa sa decom. Roditelji žele da im deca započnu život na najbolji mogući način. Roditelji koji udaraju svoju decu ne osećaju se dobro zbog toga – obično osećaju uznemirenost i krivicu. Najveći broj njih rado bi saslušao savete o tome kako sprečiti i razrešiti sukobe s decom. Politike pozitivnog roditeljstva pomažu roditeljima da bez primene nasilja, fizičkog ili emotivnog, omoguće svojoj deci da razumeju, prihvate i poštuju pravila (disciplinu). Prelaskom sa udaranja i ponižavanja dece na stanje u kome se ona smatraju ljudskim bićima i nosiocima prava kao i ostali poboljšava se porodični život za sve.

„Zašto u ovo uključiti zakon? Zašto jednostavno ne obrazovati roditelje da ne koriste telesno kažnjavanje?“

Za ukidanje telesnog kažnjavanja potrebno je oboje. To nije pitanje izbora: ljudska prava zahtevaju da dete odmah stekne makar isti stepen pravne zaštite kao i odrasli – u porodici i van nje. Zakon je sam po sebi moćna obrazovna alatka, a reforma zakona koja zabranjuje fizičko kažnjavanje mora, naravno, biti povezana s javnom edukacijom i edukacijom roditelja. Zabrana će motivisati roditelje da istraže pozitivne načine obrazovanja svoje dece, a stručnjake, političare i medije da pronađu i pruže takvu edukaciju. Savet Evrope je spreman da pomogne roditeljima i stručnjacima u ovom izazovnom poslu.

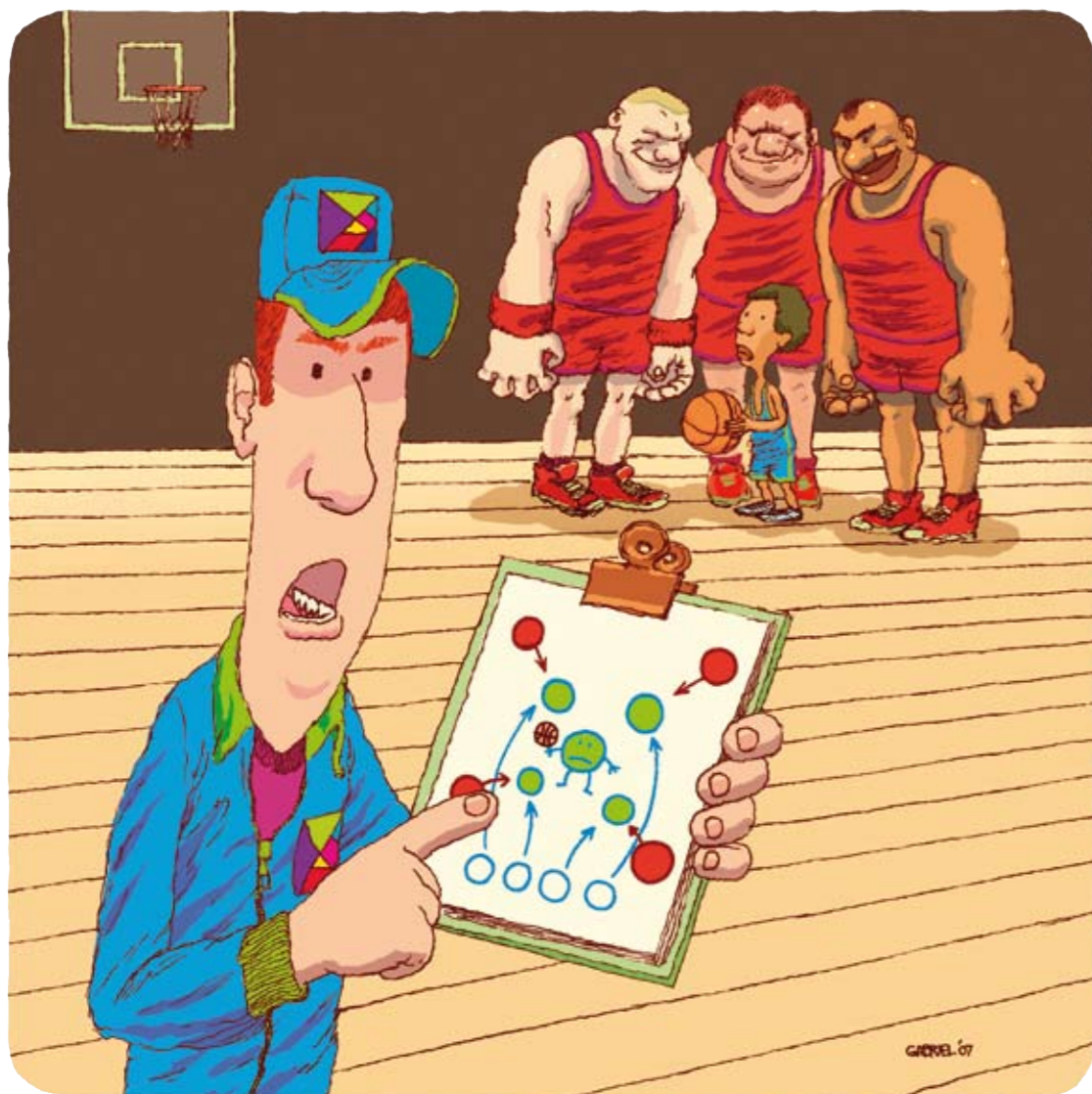

Deca nisu vlasništvo njihovih roditelja.

Deci je potrebno više zaštite, a ne manje.

1. Komitet Ujedinjenih nacija za prava deteta: Opšti komentar br. 8, 2006.godina, stav 11.
2. Pravo osobe da ne bude tučena jeste i dečje pravo (*"The right not to be hit, also a children's right"*), rad Tomasa Hamarberga, komesara Saveta Evrope za ljudska prava, objavljen 6. juna 2006. V. <<http://www.coe.int/children>> (govori, Hammarberg).
3. Evropska komisija za ljudska prava: odluka o prihvatljivosti, *Sedam pojedinaca protiv Švedske*, 1982; predstavka br. 8811/79. V. <<http://www.echr.coe.int/echr/>> (sudska praksa, Hudoc).
4. Evropski sud za ljudska prava, *A. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 1998. V. <<http://www.echr.coe.int/echr/>>.
5. Savet Evrope: Evropski Komitet za socijalna prava, Opšte razmatranje u vezi sa članovima 7 (stav 10) i 17, *Zaključci XV-2*, sveska 1, Opšti uvod, str. 26.
6. Komitet Ujedinjenih nacija za prava deteta, n.d, stavovi 3 i 21.
7. Izveštaj nezavisnog stručnjaka za Studiju Ujedinjenih nacija o nasilju nad decom: Uvod, stav 1. V: <http://www.violencestudy.org/IMG/pdf/English.pdf>
8. Isto, stavovi 1-2.
9. Isto, stav 41.
10. Komitet Ujedinjenih nacija za prava deteta, n.d, stav 34.
11. Isto, stavovi 40-41.
12. Roditeljstvo u savremenoj Evropi – pozitivan pristup (*"Parenting in contemporary Europe – a positive approach"*) i Pogledi na pozitivno roditeljstvo i nenasilno odgajanje dece (*"Views on positive parenting and non-violent upbringing"*), Publikacija Saveta Evrope, 2007.
13. Pinheiro, Paulo Sérgio, *Svetski izveštaj o nasilju nad decom (World Report on Violence against Children)*, str. 5, Studija Generalnog sekretara UN o nasilju nad decom, Ženeva, 2006.
14. Gershoff, Elizabeth Thompson, „Telesno kažnjavanje od strane roditelja i s njim povezana ponašanja i iskustva dece“ (*"Corporal punishment by parents and associated child behaviours and experiences: A meta-analytic and theoretical review"*) u časopisu *Psychological Bulletin*, 2002, sveska 128, br. 4, str. 539-79.
15. Komitet Ujedinjenih nacija o pravima deteta, n.d, stav 14.
16. Isto, stav 29.

Zaštita dece zahteva strateški pristup.

O Savetu Evrope – njegova telima i institucijama

Savet Evrope je osnovan 1949. i predstavlja najstariju sveevropski orijentisanu organizaciju koja se bavi ljudskim pravima u Evropi. Cilj mu je da razvije opšta i demokratska načela koja se temelje na Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima i drugim referentnim tekstovima o zaštiti pojedinaca. Da biste dobili informacije o članstvu, istoriji, telima i institucijama Saveta Evrope, kao i o trenutnim aktivnostima, posetite matičnu internet stranicu Saveta: <<http://www.coe/int>>.

„**Izgradnja Evrope za decu i sa decom**“ jeste sveobuhvatni program čiji je cilj podsticanje prava dece i zaštita dece od svih oblika nasilja. Na internet stranici programa nalaze se informacije o najvažnijim aktivnostima Saveta Evrope, dokumenti, pravni tekstovi i vesti koje se tiču prava dece, uključujući i **aktivnosti programa na teritoriji čitave Evrope protiv fizičkog kažnjavanja dece** (2008). Posetioci mogu pristupiti informacijama, koje redovno ažurira Globalna inicijativa za okončanje svakog fizičkog kažnjavanja dece, o pravnom statusu telesnog kažnjavanja u 47 država članica. Pogledajte: <<http://www.coe.int/children>>.

Komitet ministara je telo Saveta Evrope koje donosi odluke. Sastoji se od ministara inostranih poslova svih država članica ili njihovih stalnih diplomatskih predstavnika u Strazburu. To je vladino telo u kome se na ravnopravnim osnovama može diskutovati o pristupima pojedinih zemalja problemima sa kojima se suočava evropsko društvo, a predstavlja i zajednički forum na kome se planiraju zajednički načini rešavanja tih problema. U saradnji s Parlamentarnom skupštinom, on predstavlja čuvara osnovnih vrednosti Saveta i kontroliše da li države članice poštuju svoje obaveze. Pogledajte <<http://www.coe.int/t/cm>>.

Relevantne preporuke Komiteta ministara

- ▶ Preporuka Rec(2006)19 o politici podrške pozitivnom roditeljstvu i izveštaju sa objašnjenima
- ▶ Preporuka Rec(2005)5 o pravima dece koja žive u ustanovama za smeštaj dece i omladine
- ▶ Preporuka br. R (93) 2 o medicinsko-socijalnim aspektima zlostavljanja dece
- ▶ Preporuka br. R (90) 2 o socijalnim merama koje se odnose na nasilje u porodici
- ▶ Preporuka br. R (85) 4 o nasilju u porodici

Svim preporukama Komiteta ministara može se pristupiti preko internet stranice Komiteta ili internet stranice programa „Izgradnja Evrope za decu i sa decom“ na adresi <<http://www.coe.int/children>> (ključni pravni tekstovi).

Parlamentarna skupština se sastoji od članova državnih skupština iz 47 država članica Saveta Evrope. Oni se sastaju četiri puta godišnje da bi raspravljali o aktuelnim pitanjima, pozvali države da preuzmu inicijativu i podnesu izveštaj. Ovi izabrani članovi Skupštine predlažu pitanja po svom izboru za diskusiju, a vlade evropskih zemalja – koje u Savetu Evrope predstavlja Komitet ministara – obavezne su da odgovore. Pogledajte: <<http://assembly.coe.int>>.

Relevantne preporuke Parlamentarne skupštine

- ▶ Preporuka 1778 (2007) o deci žrtvama: suzbijanje svih oblika nasilja, eksploatacije i zlostavljanja.
- ▶ Preporuka 1666 (2004) o zabrani telesnog kažnjavanja na teritoriji čitave Evrope

Svim tekstovima Parlamentarne skupštine može se pristupiti preko internet stranice Skupštine ili internet stranice programa „Izgradnja Evrope za decu i sa decom“ na adresi <<http://www.coe.int/children>> (ključni pravni tekstovi).

Komesar za ljudska prava je nezavisna institucija u okviru Saveta Evrope čije je ovlašćenje da promoviše svesto postojanje ljudskih prava i njihov poštovanje u državama članicama. Komesar saraduje sa velikim brojem međunarodnih

i domaćih institucija, kao i s mehanizmima za nadzor ostvarivanja ljudskih prava. Među najvažnije međuvladine partnere Kancelarije komesara spadaju Ujedinjene nacije i specijalizovane agencije Ujedinjenih nacija, Evropska unija i Organizacija za bezbednost i saradnju u Evropi. Kancelarija takođe tesno saraduje s vodećim nevladinim organizacijama za zaštitu ljudskih prava, univerzitetima i savetodavnim telima. Pogledajte: <<http://www.coe.int/t/commissioner>>.

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (CETS br. 005), poznata pod skraćenim nazivom **Evropska konvencija o ljudskim pravima** (EKLJP), stupila je na snagu septembra 1953. EKLJP sadrži građanska i politička prava i slobode koji čine osnovu ljudskih prava u Evropi. Za razliku od Konvencije UN o pravima deteta, EKLJP ne sadrži odredbe koje se posebno odnose na decu i mlade, iako se neka prava, kao što je pravo na obrazovanje, odnose naročito na decu. Međutim, članom 1. Konvencije predviđa se da države „obezbeđuju“ – a ne da se „obavezuju da obezbede“, kako je navedeno u većini međunarodnih sporazuma – „svakome prava i slobode“ koji su u njoj utvrđena. Deca, stoga, imaju pravo na zaštitu svojih ljudskih prava. Sve države članice Saveta Evrope imaju obaveze na osnovu ove Konvencije. Tekst Konvencije možete preuzeti sa internet stranice Odeljenja za međunarodne ugovore (*Treaty Office*), pomoću gorenavedenog broja serije evropskih ugovora Saveta Evrope. Pogledajte <<http://conventions.coe.int/>>.

Evropski sud za ljudska prava je osnovan 1959. godine. Sud je nadzorni mehanizam ustanovljen na osnovu Evropske konvencije o ljudskim pravima kako bi se obezbedilo poštovanje obaveza koje države imaju na osnovu Konvencije. Četrdeset sedam sudija Suda (broj sudija odgovara broju država potpisnica Konvencije) služe u ličnom svojstvu i ne predstavljaju nijednu državu. Članom 34 se predviđa da Sud može primiti predstavke od „svakog lica“ koje tvrdi da je žrtva povrede prava zajemčenih Konvencijom. Ne pravi se nikakva razlika između muškaraca i žena, stranaca i državljana,

odraslih i maloletnika: prema tome, maloletno dete može se direktno obratiti Evropskom sudu za ljudska prava. Sud je doneo ključne odluke o nasilju nad decom, uključujući i telesno kažnjavanje. Izbor iz sudske prakse koji se odnosi na prava dece može se pronaći na gorenavedenoj internet stranici programa „Izgradnja Evrope za decu i sa decom“, a svim odlukama i presudama može se pristupiti pomoću internet baze podataka Suda, koja se naziva Hudoc. Rasprave se mogu pratiti na internetu putem vebkasta. Da biste dobili sve informacije o istorijatu i organizaciji Suda, obradi predmeta i sudskoj praksi, pogledajte: <<http://www.echr.coe.int>>

Evropska socijalna povelja (1961, CETS br. 035) i **izmenjena Evropska socijalna povelja** (1996, CETS br. 163) jemče ekonomska i socijalna ljudska prava, i komplementarne su sa EKLJP. Mnoga prava koja se jemče dvema poveljama odnose se na decu, a u nekoliko slučajeva, štite njihova prava od rođenja do punoletstva. Izmenjena Povelja sadrži odredbe koje se naročito odnose na decu i koje štite decu kao članove porodice. Poveljama se može pristupiti putem Kancelarije za ugovore, pomoću gorenavedenih CETS brojeva. Pogledajte: <<http://conventions.coe.int/>>.

Evropski komitet za socijalna prava (ECSR) nadgleda da li su zakon i praksa u skladu sa Evropskom socijalnom poveljom i izmenjenom Evropskom socijalnom poveljom. On usvaja zaključke koji se odnose na nacionalne izveštaje i odluke o kolektivnim žalbama. Od donošenja protokola iz 1995, kolektivne žalbe Evropskom komitetu za socijalna prava mogu podneti određene međunarodne organizacije poslodavaca i sindikata, nevladine organizacije, kao i udruženja poslodavaca i radnički sindikati u pojedinačnim zemljama. Postupak prilikom kolektivne žalbe naročito je delotvoran kod zaštite prava dece pošto se žalbe mogu podnositi u njihovo ime. Da biste dobili potpune informacije o ECSR, pristupite njegovoj internet stranici preko matične stranice Saveta Evrope na adresi <<http://www.coe.int/>> (ljudska prava).

O Ujedinjenim nacijama

Ujedinjene nacije (UN) osnovane su 1945. godine i skoro svaka priznata država na svetu njihov je član. Od kada je 1948. usvojena Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, Ujedinjene nacije su sačinile preko 60

sporazuma koji su se ticali pitanja kao što su ropstvo, sprovođenje pravde, genocid, status izbeglica i manjina i ljudska prava. Svaki od ovih sporazuma zasniva se na idejama nediskriminacije, jednakosti i uvažavanja dostojanstva svakog pojedinca, čime se jasno stavlja do znanja da se one odnose na svakoga, uključujući i decu. Deca, prema tome, imaju pravo na prava i zaštite navedene u Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima deteta (CRC), kao i u svim drugim sporazumima o ljudskim pravima.

Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima deteta (UNCRC) je prvi zakonski obavezujući instrument koji sadrži puni opseg ljudskih prava za decu – političkih, građanskih, socijalnih, kulturnih i ekonomskih. Četiri suštinska načela Konvencije su nediskriminacija; posvećenost najboljim interesima deteta; pravo na život, preživljavanje i razvoj; i poštovanje gledišta deteta. Svako pravo navedeno u Konvenciji nerazdvojivo je od ljudskog dostojanstva i harmoničnog razvoja svakog deteta. UNCRC je sporazum koji je od svih postojećih međunarodnih sporazuma najviše puta potvrđen, ali se često navodi da se on i najčešće povređuje.

Komitet Ujedinjenih nacija o pravima deteta (CRC) jeste telo sačinjeno od 18 nezavisnih eksperata koje nadgleda kako države potpisnice sprovode UNCRC. Komitet objavljuje svoje tumačenje odredaba Konvencije u vidu opštih komentara na tematska pitanja, usvaja zaključna opažanja i odluke u vidu preporuka i održava godišnji dan za diskusije čiji je cilj negovanje boljeg razumevanja Konvencije i njenih implikacija.

Studija Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija o nasilju nad decom predstavlja globalni pokušaj da se detaljno predstavie priroda, opseg i uzroci nasilja nad decom, kao i da se iznesu jasne preporuke o aktivnostima kojima bi se ono sprečilo i kojima bi se na njega reagovalo. Pogledajte: <<http://www.violencestudy.org>>.

O akcijama koje sprovode vlada i nevladine organizacije

Do oktobra 2007. godine sedamnaest država članica Saveta Evrope promenilo je svoje zakone i zabranilo svaki vid telesnog kažnjavanja dece. To su: Austrija, Bugarska, Hrvatska, Kipar, Danska, Finska, Nemačka, Grčka, Mađarska, Island, Letonija, Holandija, Norveška, Portugalija, Rumunija, Švedska i Ukrajina.

Mnoge od vlada ovih zemalja pokrenule su informativne kampanje i kampanje za podizanje nivoa svesti čiji je cilj promena stavova javnosti po pitanju ovog široko rasprostranjenog metoda disciplinovanja, kao i prihvatanje novog zakona. Ključni deo posla na terenu izvele su nevladine organizacije (NVO), dečiji ombudsmani, same vlade i mnogi drugi. Neke vlade čak uspostavljaju telefonske linije za pomoć deci i roditeljima. Takođe je u toku mnogo aktivnosti i kampanja čiji je cilj promena zakona, stavova i ponašanja u zemljama u kojima je telesno kažnjavanje još uvek legalno. Iz ovoga je proisteklo mnoštvo materijala za roditelje i samu decu, kao i za stručnjake koji rade s decom, nezavisno od pravnog statusa telesnog kažnjavanja u datoj zemlji.

Program „Izgradnja Evrope za decu i sa decom“ poziva vas da istražite neke od izvora dostupnih u vašoj zemlji, ali i van nje. Dolenavedeni partneri Saveta Evrope mogu da posluže kao polazna tačka. Kao rezultat pretrage po ključnim rečima „corporal punishment“ (telesno kažnjavanje) na svim njihovim internet stranicama biće prikazano mnoštvo materijala iz čitavog sveta – tačke gledišta, kampanje, materijali za predavače, vesti o zakonima, publikacije, resursi, statistike, podaci o pozitivnom roditeljstvu i nenasilnom disciplinovanju, itd. Takođe ćete naći korisne linkove ka drugim internet stranicama.

Informativna mreža o pravima deteta (CRIN) predstavlja globalnu mrežu koja distribuira podatke o Konvenciji UN o pravima deteta i o dečjim pravima među nevladinim organizacijama, agencijama Ujedinjenih nacija, međuvladinim organizacijama, obrazovnim ustanovama i drugim stručnjacima za prava deteta. Pogledajte: <<http://www.crin.org>>.

Evropska mreža ombudsmana za decu (ENOC) predstavlja neprofitno udruženje nezavisnih institucija koje se bave dečjim pravima. Njegovi ciljevi su da podstakne najpotpunije moguće sprovođenje Konvencije UN o pravima deteta, potpomogne kolektivno lobiranje za dečja prava, razmenjuje podatke, metode i strategije i promoviše nezavisne institucije za decu. Pogledajte: <<http://www.ombudsnet.org/enoc>>

Globalna inicijativa za ukidanje telesnog kažnjavanja dece jeste NVO koja obezbeđuje podatke o relevantnim standardima na polju ljudskih prava, ključnim ocenama i globalnom napretku u ukidanju telesnog kažnjavanja, istraživanjima, kao i linkove ka materijalima o pozitivnim, nenasilnim odnosima sa decom. Takođe je obezbedila internet resurse za roditelje i nastavnike o disciplinovanju bez telesnog kažnjavanja. Pogledajte: <<http://www.endcorporalpunishment.org>>.

Spasite decu (Save the Children) je nezavisna globalna organizacija koja vodi kampanje usmerene na dugoročne promene i poboljšanja u dečjim životima. Prisutna je u 120 zemalja i podstiče svoje pristalice da vrše pritisak na one koji donose odluke i utiču na formiranje stavova da promene svoju politiku i običaje, lokalno i globalno, kako bi se omogućilo da dečja prava postanu stvarnost. Organizacija „Spasite decu“ vodi kampanje protiv telesnog kažnjavanja u mnogim zemljama i izradila je veoma korisne materijale za ovu kampanju. Pogledajte: <<http://www.savethechildren.net>>

Nacionalno društvo za sprečavanje okrutnosti prema deci (NSPCC) dobrotvorno je društvo osnovano 1884. godine u Ujedinjenom Kraljevstvu. Njegove suštinske vrednosti zasnivaju se na Konvenciji UN o pravima deteta, a cilj mu je da okonča svu okrutnost prema deci putem telefonskih linija za pomoć, podrške osetljivim porodicama, kampanja za izmenu zakona i

podizanja svesti o zlostavljanju. NSPCC vodi kampanje protiv zlostavljanja dece i izdaje časopis „Your Family“ („Vaša porodica“) namenjen roditeljima. Pogledajte: <<http://www.nspcc.org.uk>>

Odabrane publikacije:

Daly, Mary (ed.), *Parenting in contemporary Europe – a positive approach*: Council of Europe Publishing, Strazbur, 2007.

Gershoff, Elizabeth Thompson, “Corporal punishment by parents and associated child behaviours and experiences: A meta-analytic and theoretical review”, u časopisu *Psychological Bulletin*, 2002, sveska 128, br. 4, 539-79.

Eliminating corporal punishment – a human rights imperative for Europe’s children, fully revised second edition: Council of Europe Publishing, Strazbur, 2007.

Hindberg, Barbro, *Ending corporal punishment: Swedish experience of efforts to prevent all forms of violence against children – and the results*: Ministarstvo za zdravlje i socijalna pitanja i Ministarstvo spoljnih poslova, Švedska, 2001.

Ending legalised violence against children – Global report 2007: Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children, 2007.

Goicoechea, Pepa Horno, *Love, power and violence – a comparative analysis of physical and humiliating punishment patterns*: Save the Children, Španija, 2005.

Harper, Kate, et al., *Ending physical and humiliating punishment of children – Manual for Action*: Save the Children Sweden and the International Save the Children Alliance, 2005.

Hart, Stuart (ed.), *Eliminating corporal punishment – the way forward to constructive child discipline*: Unesco, Francuska, 2005.

Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child, fully revised 2nd edition (includes detailed analysis of the jurisprudence of the Committee on the Rights of the Child (third edition is in preparation)): Unicef, 2002

Views on positive parenting and non-violent upbringing: Council of Europe Publishing, Strazbur, 2007.

Pinheiro, Paulo Sérgio, *World report on violence against children*; a more elaborate publication of the above-mentioned UN Study report, it contains case studies, best practices and recommendations: United Nations Publishing, Ženeva, 2006.

Willow, Carolyne; Hyder, Tina: *It hurts you inside – children talking about smacking*: National Children’s Bureau and Save the Children, London, 1998.

Ukidanje telesnog kažnjavanja dece

Pitanja i odgovori

Zašto udaranje dece iz disciplinskih razloga treba da bude nezakonito? Kakvo pravo ima država da se meša u to kako se deca vaspitavaju? Kako javni stavovi mogu da se promene ka pozitivnom i nenasilnom roditeljstvu? Ta i mnoga druga pitanja razmatraju se u publikaciji *Ukidanje telesnog kažnjavanja dece – pitanja i odgovori* (*Abolishing corporal punishment of children – Questions and answers*), brošuri za roditelje, kreatore politike, advokate, zastupnike dece i druge ljude koji rade s decom, a koji svi imaju uvreženi interes u njihovom blagostanju.

U ovoj brošuri, podeljenoj na 4 glavna dela, definiše se telesno kažnjavanje dece, navode se na međunarodnom pravu utemeljeni razlozi zašto telesno kažnjavanje treba ukinuti, raspravlja se o tome kako to ukidanje postići, i, konačno, razobličuju se mitovi i javni strahovi povezani sa ovim pitanjem. Fizičko kažnjavanje dece predstavlja čin nasilja i povredu ljudskih prava dece. Svaka država u Evropi ima zakonsku obavezu da se pridruži grupi sedamnaest evropskih država koje su već usvojile potpunu zabranu telesnog kažnjavanja dece.

www.coe.int/children